

Kunskap om unga i Mora.

innehåll

Förord **03**

Inledning **05**

Fritid **09**

Skola **17**

Politik & samhälle **25**

Trygghet **33**

Hälsa **39**

Arbete **47**

Framtid **51**

Mora kommun har länge arbetat med och prioriterat ungas inflytande. Vi vill säkerställa att unga har möjlighet att göra sina röster hörda och kan vara med och påverka frågor som är viktiga för dem. Som en del i det arbetet genomför Mora kommun enkätundersökningen Lupp (Lokal uppföljning av ungdomspolitiken) vart tredje år, och alla elever på högstadiet och gymnasiet ges möjlighet att vara med. Lupp är ett verktyg för att ta reda på hur ungas livssituation ser ut. Det du håller i din hand är en sammanställning av 2018-års Luppresultat i Mora.

Barn- och ungdomsperspektivet är centralt i arbetet för att uppnå en hållbar utveckling. Arbetet med barn och ungas inflytande och delaktighet är en specifik riktlinje i hållbarhetsstrategin Hållbara Mora, vilken antogs av kommunfullmäktige i juni 2018. I Mora arbetar vi för att alla ska ha en bra uppväxt, en bra start i livet och vilja bo kvar i Mora även i vuxen ålder.

Lupp är ett av verktygen som kan användas för att utveckla kommunen utifrån ett ungdomsperspektiv på flera nivåer. Resultatet ska användas som underlag i beslut som rör unga, och vara ett verktyg vid uppföljning och planering av kommunens verksamheter. Enkätresultatet ger både svar och frågor, och nu är det upp till oss alla att tillsammans ta reda på mer om vad som ligger bakom resultatet. Det behövs för att vi ska fortsätta att utveckla Mora tillsammans med unga. Ett växande och hållbart Mora bygger vi tillsammans!

ANNA HED (C)

Kommunstyrelsens ordförande

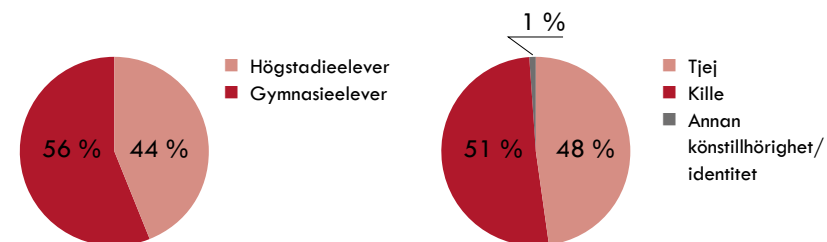
LINA PETERSSON

Ungdomsstrateg

Beslut som rör unga ska bygga på kunskap om unga. Det du håller i din hand är resultatet av 2018 års Lupp i Mora kommun.

Lupp är en enkät som har utvecklats av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken. Lupp är ett verktyg för att ta reda på hur ungas livssituation ser ut lokalt. Undersökningen ger en god helhetsbild av hur kommunens unga mår och visar tendenser bland unga, vilket är en bra vägvisare på samhällets utveckling. Genom Lupp kan man tidigt upptäcka var insatser behövs.

Undersökningen ger svar på hur unga i Mora kommun ser på inflytande och demokrati, situationen i skolan, möjligheten till arbete, sin egen hälsa och trygghet, sin fritid och sin egen framtid. Totalt har 1 239 ungdomar på högstadiet och gymnasiet svarat på enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 79 %.

FLERA MÅLGRUPPER OCH ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN

Resultatet och analysen av årets mätning har sammanfattats i den här skriften för att sprida kunskapen om unga. Målgrupperna är många, kanske är du ung och har deltagit i Lupp-undersökningen, kanske är du förälder och vill lära dig mer om unga, kanske är du politiker eller tjänsteperson i kommunen eller kanske är du bara nyfiken på hur de unga i Mora kommun har det.

Användningsområdena för Lupp är också många, här är det nog bara fantasin som sätter gränser! Lupp kan bland annat användas till att förbättra ungas levnadsvillkor lokalt, som underlag i beslutsprocesser som rör unga samt till att underlätta eller starta samarbeten mellan förvaltningar och verksamheter i kommunen. Vill du veta mer om Lupp? Läs mer på WWW.MUCF.SE/LUPP

Fritid definieras av unga som den tid som är fri från krav – en tid de själva bestämmer över. Fritiden, och vad man gör på sin fritid, är viktigt för avkoppling, gemenskap, god hälsa och för att lära känna sin omgivning. Att få inblick i vad unga gör på sin fritid, kan ge en ökad förståelse för ungdomars liv i stort.

Hälften av ungdomarna tycker att det finns saker att göra på fritiden

Strax över hälften av ungdomarna i Mora, 53 %, tycker att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden. Detta är något under riksnittet som visar att 65 % tycker att de har ganska mycket eller väldigt mycket att göra på fritiden.

Killarna i Mora är mer nöjda med sin fritid och fler av dem tycker att det finns väldigt mycket att göra på fritiden, jämfört med tjejerna. De yngre ungdomarna är mer nöjda än de äldre.

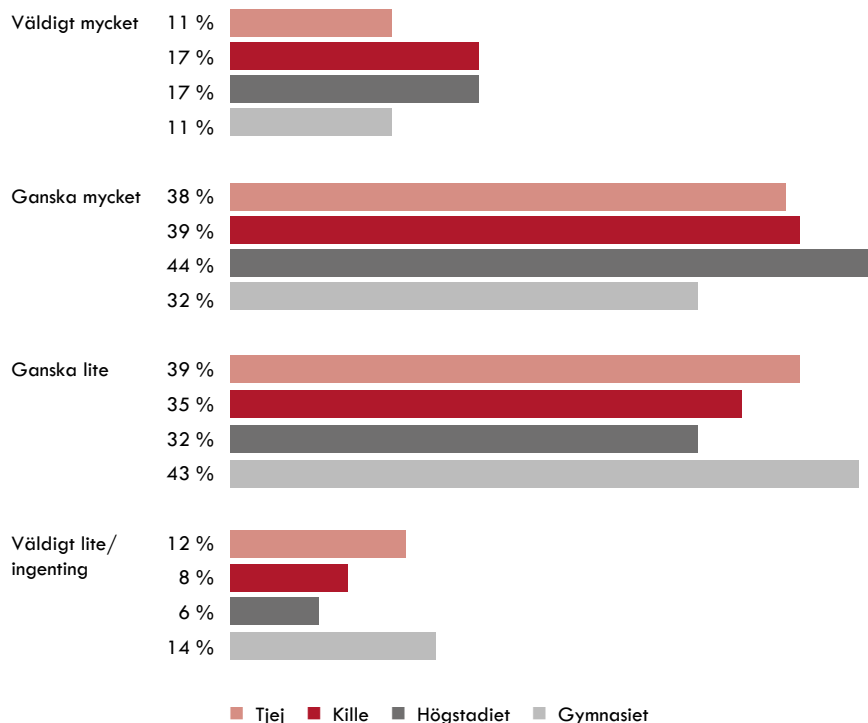
53 %

... av ungdomarna i Mora tycker det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden.

Riksnittet ligger på...

65 %

VI UNDRAR: FINNS DET SAKER ATT SAKER ATT GÖRA PÅ FRITIDEN?

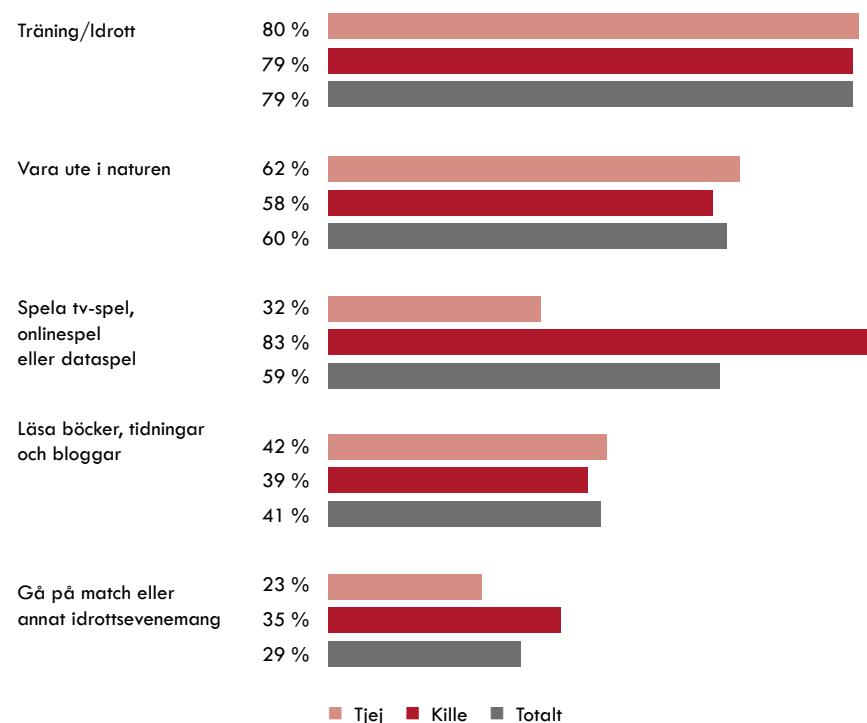

DE FEM POPULÄRASTE AKTIVITETERNA

De mest populära aktiviteterna som ungdomar i Mora utför minst en gång i veckan är träning/idrott, spelar tv-spel, online- och dataspel samt att vara ute i naturen. Det är också många som ofta läser böcker, tidningar, artiklar eller bloggar eller som går på match eller annat idrottsevenemang.

Det är fler tjejer än killar som håller på med kulturella och kreativa fritidsaktiviteter så som att spela teater, syssla med musik och dans samt hålla på med foto, film eller måleri. Killar spelar i högre grad tv-spel, onlinespel eller dataspel.

TOPP 5 AKTIVITETER SOM UTÖVAS MINST EN GÅNG I VECKAN

DET FINNS SAKER ATT GÖRA, MEN INGET AV INTRESSE

Fritiden kan vara ett komplement till familj och skola som förstärker och ökar ett redan befintligt välbefinnande. Samtidigt kan fritiden även vara kompenserande och reparerande i en i övrigt mindre fungerande vardag. Att må bra och trivas med sin fritidsaktivitet kan uppväga ett sämre mående eller trivsel i andra sammanhang. Om det inte finns fritidsaktiviteter som intresserar kan effekterna bli motsatta och fritiden blir den tid då exempelvis ensamhet blir påtaglig eller ekonomiska förutsättningar synliggörs.

9 % svarar att det finns saker att göra i Mora på fritiden, men

inget av det intresserar dem. Det ligger helt i linje med riksnittet. Det är även 9 % i Mora som anger att det finns saker att göra men att det kostar för mycket, den andelen ungdomar har ökat med tre procentenheter sedan 2015.

Att unga inte intresserar sig för vissa aktiviteter kan bero på att de inte känner sig inkluderade i verksamheten av olika skäl. Medlemsavgifter eller hög belastning från föreningsliv i och på anläggningar är två exempel på faktorer som minskar möjligheten för spontana aktiviteter och kan leda till att de unga inte kan eller vill vara en del av dem. Villkoren för att vilja och kunna delta skiljer sig även av andra skäl så som bakgrund, religion, ekonomi, kön och möjlighet till förflyttning. Unga är inte en homogen grupp vilket inte får glömmas bort.

Att fundera över...

Hur prioriteras de olika anläggningarna och verksamheterna i Mora, både resursmässigt och innehållsmässigt? Vad går pengarna till och vilka verksamheter får mest resurser? Vilka unga är det som tar del av de mest finansierade verksamheterna?

Tjej 16–19 år

Nåt roligt som man kan göra så att man träffar folk.

Kille, 13–16 år

Idrotter som inte behöver handla om elitsatsning, eller ställen man kan gå på utan att behöva idrotta, där alla kan vara.

Tjej 13–16 år

Ställen där ungdomar har skapat platsen och inte vuxna.

Kille, 16–19 år

Det finns inte så mycket att göra om man inte är intresserad av till exempel sport. Jag har inget intresse av sport och jag är bara hemma på fritiden...

FLER AKTIVITETER, NYA SPORTER OCH ANLÄGGNINGAR OCH FLER HÄNGYTOR

Fyra av tio ungdomar i Mora tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor. De som saknar fritidsaktiviteter önskar främst nya aktiviteter av vilket slag som helst. Flera har också specificerat att de vill ha fler och nya sportaktiviteter och nya sport- och aktivitetsanläggningar så som till exempel en multisportarena eller skatepark inomhus. Några önskar nya sociala platser att umgås med sina vänner på, gratisaktiviteter samt aktiviteter och platser som vänder sig till äldre ungdomar.

Det är fler killar än tjejer som önskar nya anläggningar. Tjejerna önskar i högre grad nya platser att hänga på så som exempelvis en ungdomsgård eller caféer.

HÄR UMGÅS DE UNGA

Topp-fem-platser där ungdomar i Mora träffar sina kompisar:

1. Hemma hos varandra
2. På sociala medier på internet
3. I centrum/på stan
4. I en idrottshall/sporthall eller på annat ställe i samband med idrott
5. Utomhus

Oftast träffas ungdomar i Mora hemma hos varandra, men det finns skillnader mellan var tjejer och killar umgås med sina kompisar. Tjejer träffar sina kompisar hemma hos varandra, på ett café, i en galleria eller på stan. Killar träffar sina vänner i högre utsträckning på sociala medier, i idrottshallar, föreningslokaler eller utomhus.

Det finns även skillnader sett till ålder där de yngre i högre utsträckning träffas på stan eller utomhus medan de äldre oftare träffar sina vänner på café eller restaurang.

Att fundera över...

Ungdomarna menar att de saknar platser att umgås på, där de också kan lära känna nya människor. Att hemmet blir den naturliga mötesplatsen kan vara en svårighet för dem som inte har vänner eller för dem som vill hitta nya. Vad erbjuder Moras mötesplatser idag, och vilka attraheras av att gå dit? Vilka mötesplatser finns i Mora?

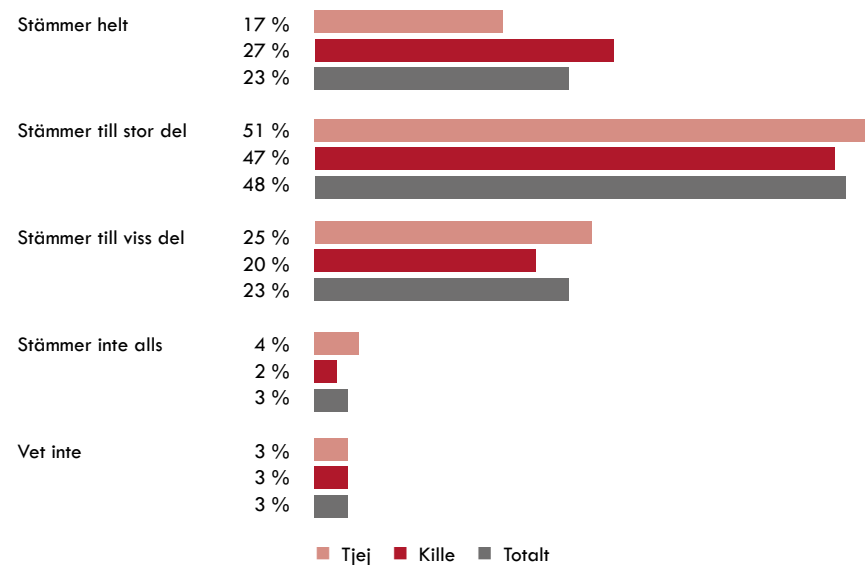

Skolan är den plats där ungdomar spenderar mestadels av sin tid vilket gör skolan till ett viktigt område att förstå, utveckla och göra så bra som möjligt för eleverna utifrån de medel man har att tillgå.

Ungdomarna trivs med stämningen på sin skola

71 % av ungdomarna i Mora trivs med stämningen på sin skola. Det är dock färre som trivs med stämningen på skolan 2018 jämfört med mätningen 2015.

JAG TRIVS MED STÄMMINGEN I MIN SKOLA

UNGA OM SKOLMILJÖN

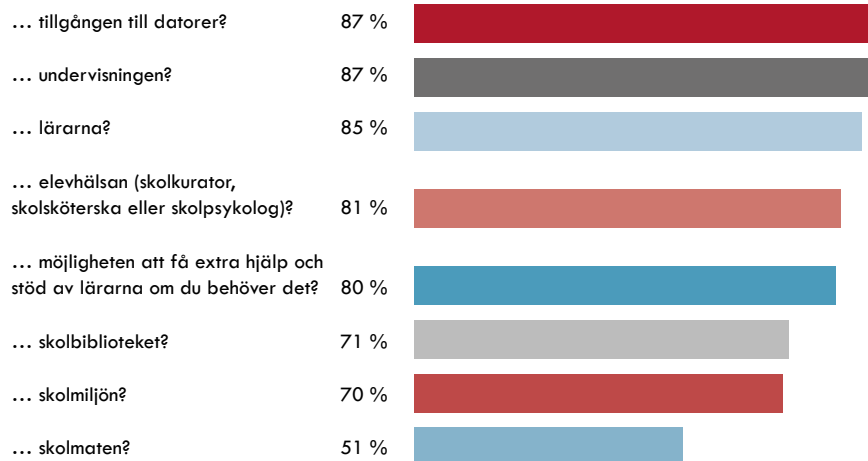
När ungdomar i Mora får tycka till om den skola de går på är de mest nöjda med tillgången till datorer och undervisningen. Det är närmare nio av tio ungdomar som tycker att tillgången till datorer samt undervisningen är mycket bra eller ganska bra. Även lärarna kommer högt upp bland det som Moras unga tycker är bra i skolan. Det ungdomarna är minst nöjda med är skolmaten.

TILLGÅNG TILL DATORER

SKOLMATEN

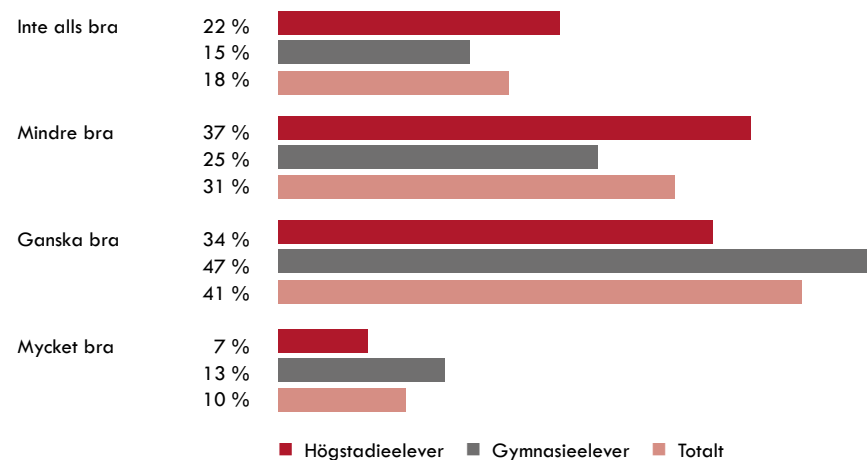
VAD TYCKER DU OM...

DE UNGA ÄR MISSNÖJDA MED SKOLMATEN

Strax under hälften av ungdomarna i Mora tycker inte att maten i skolan är bra. Andelen missnöjda har ökat från 40 % 2015 till 49% 2018. Det är något fler högstadiel elever än gymnasieelever som inte tycker om skolmaten.

VI UNDRAR: VAD TYCKER DU OM SKOLMATEN?

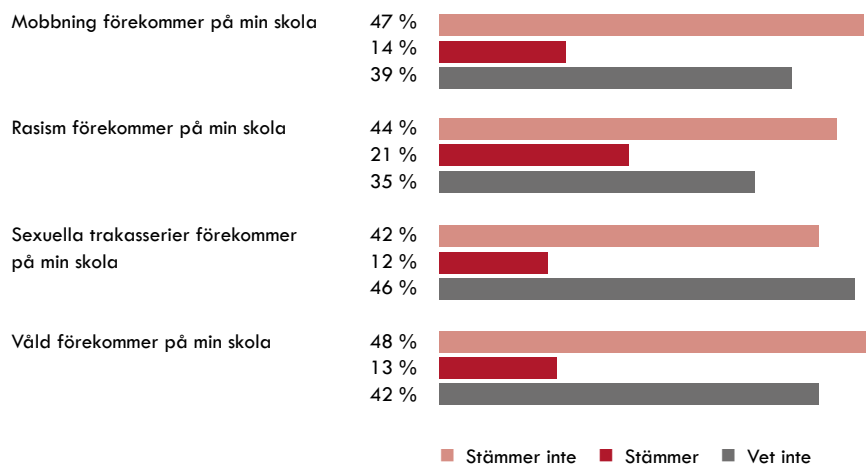
Sju av tio ungdomar i Mora vill vara med och tycka till om skolmaten. Endast en av tio upplever att de får vara med och bestämma om den.

EN AV FEM SÄGER ATT RASISM FÖREKOMMER PÅ DERAS SKOLA

Näst intill hälften av ungdomarna i Mora svarar att rasism, mobbning, sexuella trakasserier eller våld inte förekommer på deras skola. Fyra av tio uppger att de inte vet om det förekommer. Vad ungdomars osäkerhet beror på kan vi endast spekulera i, men en gissning kan vara att de själva inte kan svara ja eller nej för att de själva inte sett någonting hända. En annan gissning kan vara att de svarar vet ej för att de inte vågar eller kan definiera det som skett mot dem själva eller andra som en kränkande handling.

21 % av ungdomarna i Mora uppger att rasism förekommer på deras skola, vilket är något högre än riksnittet på 17 %. Även andelen som uppger att sexuella trakasserier förekommer på skolan ligger högre än hur det ser ut nationellt, 12 % jämfört med 9 %. När det gäller mobbning ligger andelen som uppger att det förekommer på skolan i paritet med hur det ser ut nationellt, och siffran för våld ligger något lägre i Mora jämfört med riksnittet.

MOBBNING I SKOLAN

14 %

uppger att mobbning förekommer på deras skola

23 %

tycker inte att deras skola agerar om en lärare kränker en elev

29 %

tycker inte att deras skola agerar om en elev mobbar en annan elev

En fjärdedel av alla ungdomarna i Mora uppger att de under de senaste sex månaderna blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta. Av dessa uppger tre av fyra ungdomar att de blivit utsatta i skolan. En hög andel svarar att de inte tror att deras skola agerar om en elev blir utsatt för mobbning eller kränkningar av en annan elev eller av en lärare. Det är också omkring 39 % som inte vet om deras skola agerar vid mobbning eller kränkningar.

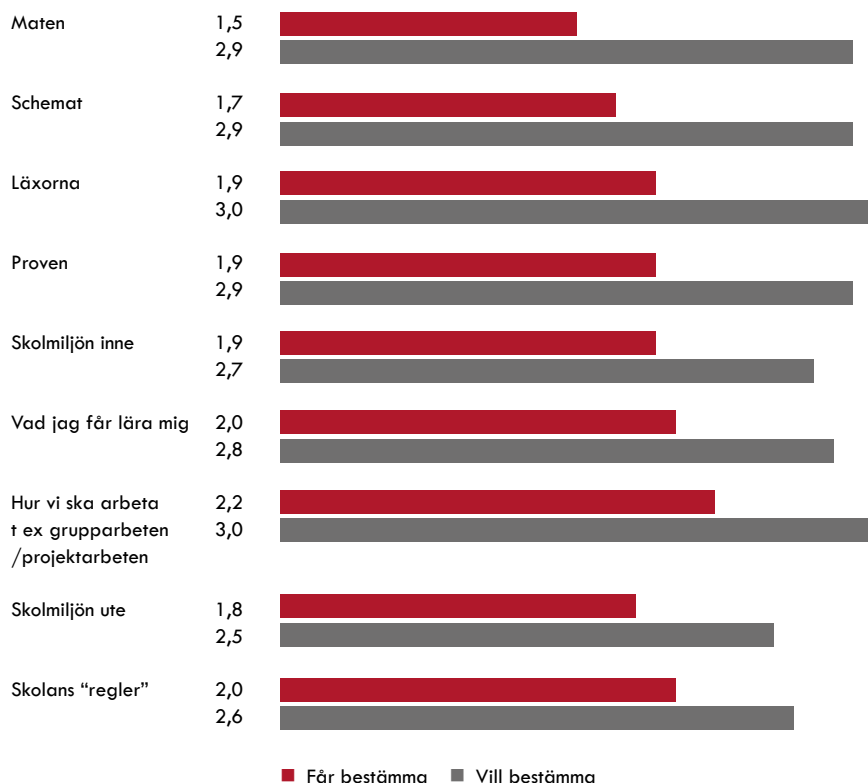
Det är lag på att skolan ska agera när man upptäcker mobbning eller kränkningar. Skolan ska snabbt utreda vad som hänt och vidta åtgärder för att förhindra att trakasserier fortsätter. Detta är också någonting som Moras skolor och Mora kommun aktivt arbetar med, och det finns tydliga riktlinjer när situationer uppstår. Men utifrån Luppresultatet kan arbetet bli ännu tydligare, så att ungdomarna både känner och vet att skolan agerar vid mobbning eller trakasserier.

ATT VILJA, OCH FÅ VARA MED OCH BESTÄMMA

Det finns en skillnad mellan hur mycket ungdomarna i Mora vill vara med och bestämma i frågor som rör skolan, och i vilket utsträckning de upplever att de får vara med och bestämma.

Här visas medelvärdesgapet, högst upp visas påståendet med störst medelvärdesgap och längst ner påståendet med minst medelvärdesgap. Störst gap har medbestämmande i skolmaten, medan gapet för skolans "regler" är minst.

Medelvärdesgap, skala 1-4

Medelvärdesgapet kan kompletteras med att ungdomar i Mora ger skolan ett lågt betyg i påståenden som rör elevinflytande. Andelen som uppger att skolans personal lyssnar på vad elevrådet/elevkåren säger och tar dem på allvar har minskat mellan 2015 och 2018. Det är även färre som upplever att de har fått veta vad de som elever ska ha inflytande över och kunna påverka i skolan.

Att fundera över...

Hur kan skolorna i Mora arbeta för ett ökat elevinflytande? Hur kan ungdomen bli mer delaktig och involveras på ett tydligare sätt i skolans verksamhet? Hur kan kommunikationen med ungdomarna förbättras för att skapa delaktighet och inflytande?

Hur unga väljer att uttrycka sig politiskt ställer krav på politiken att forma nya tillvägagångssätt för unga att kunna påverka och engagera sig politiskt. Politik handlar om att känna sig som en del av ett samhälle. Det handlar om förtroende för vuxna, att känna att ens åsikter är viktiga och att någon lyssnar på en när man uttrycker dem.

Intresset för politik och samhälle

Omkring fyra av tio av ungdomar i Mora är ganska eller mycket intresserade av politik och för samhällsfrågor i allmänhet. Strax över hälften av ungdomarna är intresserade av vad som händer i andra länder. Intresset bland Moras ungdomar ligger helt i paritet med hur det ser ut nationellt.

Sett till årskurs finns det en skillnad i hur intresserad man är för samhällsfrågor i allmänhet. Gymnasieelever uppger ett större intresse där 14 % uppger att de är mycket intresserade, jämfört med 9 % av högstadieeleverna.

Politik

Samhällsfrågor i allmänhet

Vad som händer i andra länder

■ Inte intresserad ■ Intresserad

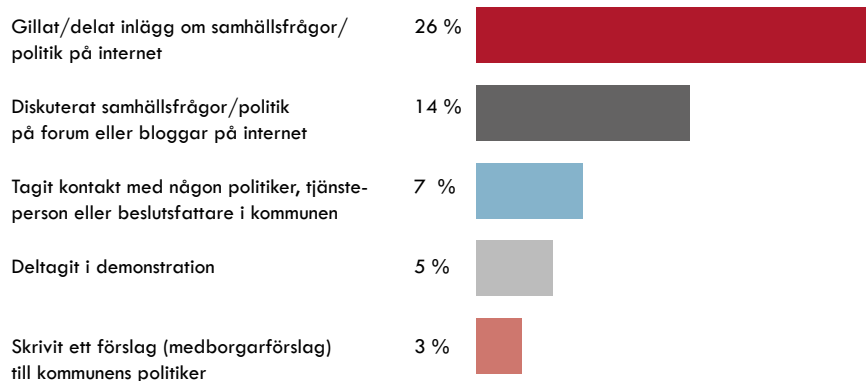
Det är intressant att beakta skillnaden i intresse för politik och andra samhällsfrågor då man skulle kunna argumentera för att allt som rör samhället är politik. Hur kommer det sig att ungdomarna särskiljer detta? Vad lägger de in i begreppet politik som inte ingår i samhällsfrågor i allmänhet eller vad som händer i andra länder?

HUR ENGAGERAR SIG DE UNGA?

Ungdomar uttrycker främst sitt politiska engagemang genom att gilla/dela inlägg om samhällsfrågor/politik på internet. Detta är klart mest förekommande, jämfört med de mer traditionella påverkansmöjligheterna såsom att demonstrera eller ta kontakt med en politiker eller tjänsteperson.

JA, JAG HAR...

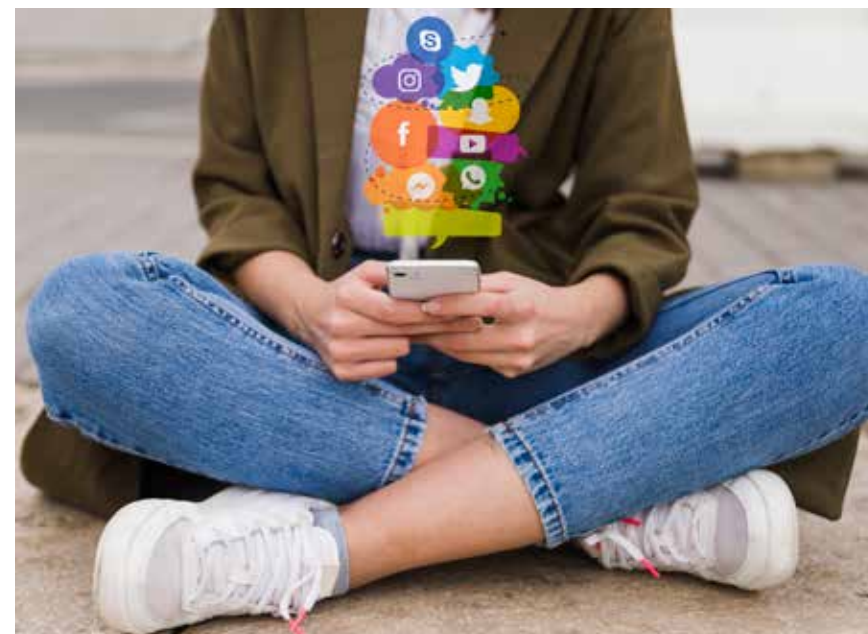

Att unga, istället för att använda de konventionella påverkansmöjligheterna, använder sociala medier ses inte alltid helt med blida ögon av samhället som ibland snudd på alarmistiskt ser en hel generation i politiskt förfall. Detta belyser en studie från SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Studien ställer också frågan om inte politiska uttryck i sociala medier är ett utlopp för politiskt engagemang? Det kan vara

så att politik som uttryck via sociala medier tillskrivs ett "sämre värde" då den äldre generationen inte i samma utsträckning använder och ser det som ett fullvärdigt politiskt deltagande.

Alla unga, oavsett bakgrund och socioekonomi, använder internet och sociala medier. Enligt Internetstiftelsens rapport 2018 om svenskarnas internetanvändande är 00-talisterna den första generationen som aldrig levt utan internet och där alla använder sig av det. 00-talisterna är alltså helt digitala medborgare. Det kan vara för tidigt att utläsa en generationsförändring i politiskt engagemang och beteende, men det finns tydliga indikationer på att ungas användande av sociala medier idag är ett naturligt inslag i ungas politiska beteende och deltagande.

Nya sätt att visa intresse för och delta i politiken är någonting den lokala politiken bör ta till vara. Det är viktigt att tillgodose ungas möjlighet att utifrån sina förutsättningar delta i politiken.

54 % av ungdomarna vill vara med och påverka i frågor som rör Mora kommun – vilket visar på ett stort engagemang! På följdfrågan vad de vill påverka tog 367 ungdomar chansen att berätta.

Ungdomar i Mora önskar främst få vara med och påverka skolans miljö, skolmaten och skolans innehåll. De vill också påverka vad som byggs i kommunen, samhällsfrågor som rör trygghet, miljö, jämställdhet, kollektivtrafik samt vilka fritidsaktiviteter som finns.

Kille 16–19 år

Möjligheten för ungdomar att ta sig till andra orter utan att det ska vara alltför dyrt eftersom vissa ungdomar har kompisar eller träningar inom andra kommuner.

Jag vill påverka aktiviteter och skola mest. Men det viktiga för mig och säkerligen för många andra är att KUNNA påverka.

Tjej, 13-16 år

Tjej, 16-19 år

Jag vill kunna vara med och påverka allt som rör ungdomar, framförallt det som har med skolan att göra. Till exempel nya skolbygget, läxor, prov, scheman och hur/vad vi lär oss.

Att man är mer säker, när man är ute.

Kille, 13-16 år

ATT FÖRENKLA FÖR UNGA ATT ENGAGERA SIG POLITISKT

46 % av ungdomarna i Mora svarar att de inte vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun. Den främsta anledningen är att de inte har tillräckligt med tid, vilket 75 % av dem uppger. En annan stor orsak är att de inte är tillräckligt intresserade. Här finns det möjlighet för utveckling. Hur kan man göra det enklare för unga att engagera sig?

Att fundera över...

Alla har olika förutsättningar för att kunna engagera sig politiskt. Det kan finnas utmaningar sett till möjlighet att ta sig till möten eller att möten ligger på en obekvämlig tid och krockar med annan verksamhet. Hur ser det ut i Mora, och vilka har möjlighet att engagera sig?

Att engagera sig kan verka som ett för stort ansvar och man tror att det kommer sluka tid från sina andra intressen – det finns ju massa annat skoj att göra på fritiden. Hur kan kommunen skapa möjligheter för unga att engagera sig i korta perioder, eller delta någon gång per år i olika typer av politiska verksamheter och aktiviteter?

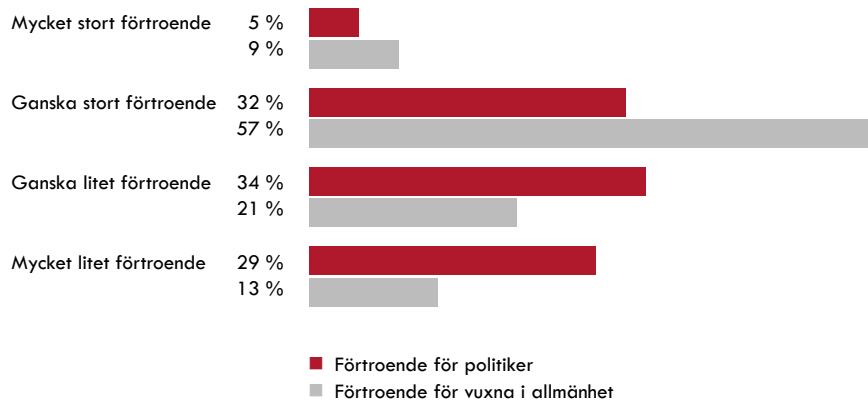
Det kanske inte är ett politiskt engagemang i partipolitiken som är mest intressant för unga. Hur kan kommunen skapa forum för unga att engagera sig i sakfrågor, utan att behöva engagera sig i politiska förbund eller partier?

LÅGT FÖRTROENDE FÖR POLITIKER

Ungdomarna i Mora har ett högre förtroende för vuxna i allmänhet än vad de har för politiker. Totalt har 40 % ett ganska eller mycket högt förtroende för politiker, jämfört med 67 % för vuxna i allmänhet.

VI UNDRAR: HUR STÅR DET TILL MED FÖRTROENDET?

Att ungdomar har lågt förtroende för politiker behöver inte innebära att man inte litar på folk i allmänhet, eller andra vuxna i sin närhet. Det visar också 2018 års Lupp-resultat i Mora kommun där unga uppskattar sitt förtroende för vuxna i allmänhet högre än för politiker. För att påverka i frågor som rör kommunen uppger de unga att de i första hand vänder sig till någon de känner hellre än till en politiker. Ett litet förtroende för politiker kan visa på en distans mellan politiken och medborgaren, vilket kan bli ett problem för att upprätthålla en levande demokrati.

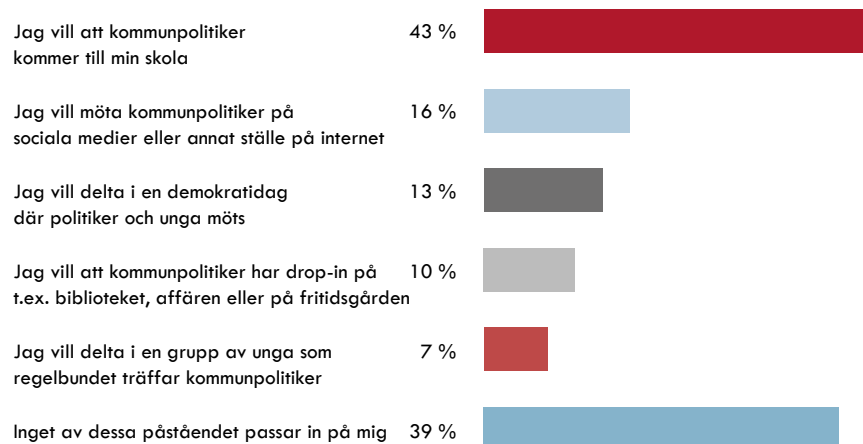
HÄLFTEN VILL MÖTA POLITIKER I SKOLAN

Ungdomar i Dalarna fick, utöver de ordinarie Lupp-frågorna, frågan "Hur vill du möta politiker i din kommun?". De har sedan utifrån förutbestämda alternativ fått ange vilket sätt som passar dem bäst att möta politiker på.

I Mora svarar de flesta unga att de önskar möta kommunpolitikerna i skolan. Att politikerna kommer till skolorna, oftare än under valårsperioden, kan skapa politisk delaktighet i ungdomars vardag.

Skolorna kan därmed behöva öppna upp för samtal mellan de unga och kommunens folkvalda politiker. Ungdomar vill känna sig inkluderade, och få sina röster hörda. Att politiker och ungdomar träffas mer återkommande kan bygga en relation och rutin vilket i sin tur skapar en naturlig väg för återkoppling – ungdomarna ska också få information om vad politikerna gör med ungdomarnas tankar och idéer.

VI UNDRAR: HUR VILL DU MÖTA POLITIKER I DIN KOMMUN?

Att mäta otrygghet är komplicerat. En känsla av otrygghet behöver inte kopplas till en rädsla inför att bli utsatt för brott. Den kan även ta fasta på individens upplevda otrygghet för att röra sig i samhällets olika rum och sfärer. Att identifiera delar av otryggheten kan ge information och kunskap om var behovet av trygghetsskapande åtgärder är som störst.

Trygghet och utsatthet

Frågeområdet Trygghet inkluderar frågor om mobbning, orättvis behandling samt vilka platser som ungdomar uppfattar som trygga respektive otrygga. Det visar sig att centrum och kollektivtrafiken upplevs som otrygga platser bland Moras unga, men att det främst är i skolan som de blir utsatta för mobbning, trakasserier eller orättvis behandling. Det är främst andra elever och skolpersonal som behandlat de unga illa.

EN AV FYRA HAR BLIVIT MOBBADE

Av ungdomarna i Mora kommun är det 42 % som har upplevt att de blivit orättvist behandlade så att de har mått dåligt. Vidare har 18 % blivit hotade och 13 % har blivit bestulna. Andelen som utsatts för sexuellt våld/utnyttjande ligger på 7 % och andelen som utsatts för misshandel ligger på 5 %. En fjärdedel av ungdomarna i Mora kommun har någon gång blivit mobbade. Lupp-undersökningen i Mora visar att det finns ett samband där ungdomar som uppger att de blivit mobbade också uppger att de utsatts för andra brott.

Det är fler tjejer som blivit utsatta för sexuellt våld/utnyttjande än killar, 11 % jämfört med 2 %. Killarna har i högre utsträckning än tjejerna blivit bestulna, 17 % jämfört med 8 %.

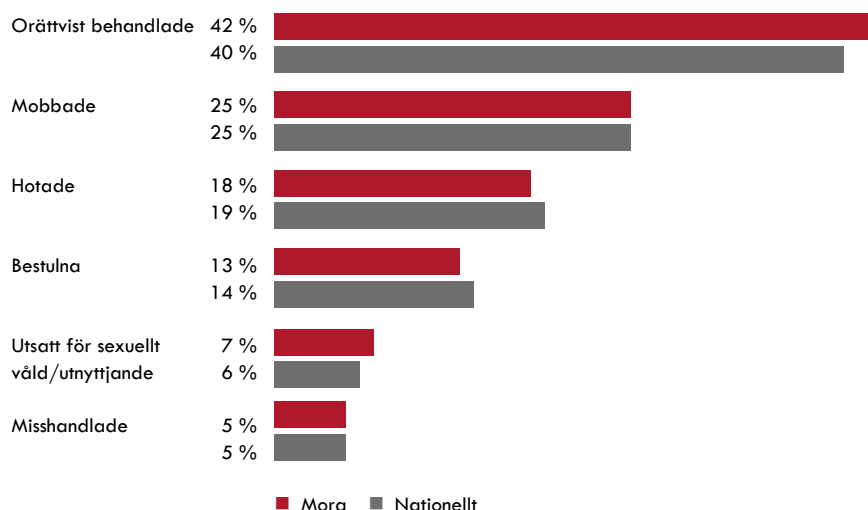

Andelen utsatta för hot och sexuellt våd/utnyttjande samt orättvis behandling har ökat i Mora sedan 2015. Resultatet i Mora kommun ligger däremot i paritet med det nationella Lupp-resultatet.

MORA JÄMFÖRT MED NATIONELLA RESULTAT:

VI HAR BLIVIT...

80 %

vet vart de ska vända sig för att få stöd om de blivit illa behandlade eller mår dåligt.

Det är fler tjejer än killar i Mora som svarar att de flera gånger blivit orättvist behandlade under de senaste sex månaderna, 16 % av tjejerna och 8 % av killarna. Det är även fler tjejer som svarar att de någon gång, under de senaste sex månaderna, har blivit orättvist behandlade, 36 % jämfört med 25 % av killarna.

Totalt sett är det runt hälften av tjejerna och 33 % av killarna i Mora som svarar att de blivit orättvist behandlade. Flertalet unga vet vart de ska vända sig om de behöver stöd, 82 % av tjejerna och 78 % av killarna.

Andelen som uppger att de blivit orättvist behandlade på ett sätt så att de har mått dåligt har ökat från 36 % år 2015 till 42 % 2018.

MOBBNING SKER I SKOLAN OCH PÅ INTERNET

Mora kommuns Lupp-resultat visar att mobbning företrädesvis sker i skolan, men även på internet. 75 % av de som blivit mobbade uppger att de mobbats, trakasserats eller blivit utfryssta i skolan. 36 % svarar att de mobbats på internet/i mobilen.

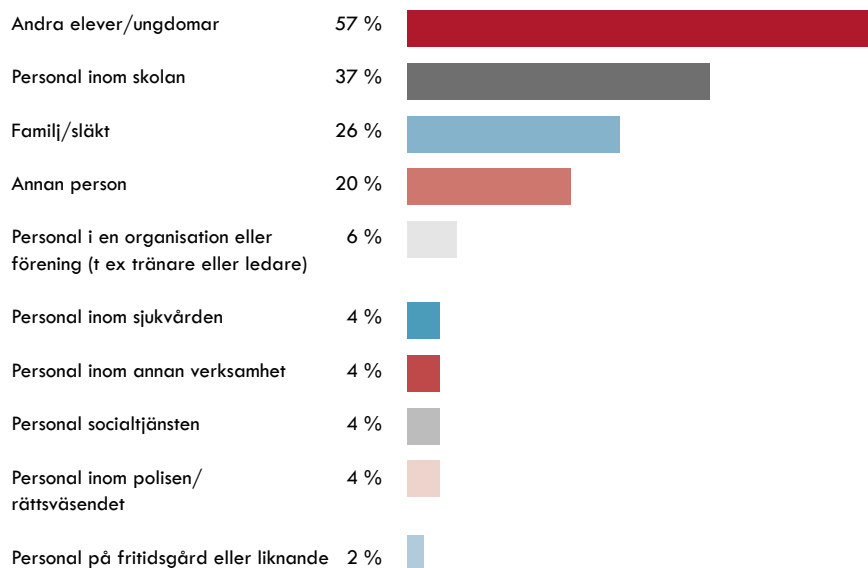
75 %

av de mobbade uppger att de har mobbats i skolan.

ORÄTTVIST BEHANDLADE AV ANDRA UNGA ELLER PERSONAL INOM SKOLAN

Ungdomarna i Mora svarar att de framförallt känt sig orättvist behandlade av andra elever/ungdomar och av personal inom skolan. De uppger också att de behandlats orättvist av familj/släkt eller av andra personer i sin närhet.

VI UNDRÅDE: VEM ELLER VILKA HAR DU KÄNT DIG ORÄTTVIST BEHANDLAD AV?

Sett till kön är det vanligare att tjejer i Mora känner sig orättvist behandlade av andra elever/ungdomar. Det är 63 % av tjejerna som känt sig orättvist behandlade av andra elever/ungdomar, vilket ska jämföras med 48 % av killarna. Det är även fler tjejer som uppger att de blivit orättvist behandlade av familj eller släkt, 33 % jämfört med 15 % av killarna.

Mellan årskurserna skiljer det sig när det gäller att känna sig orättvist behandlad av personal inom skolan. 43 % av högstadieläverna och 31 % av gymnasieeleverna i Mora svarar att personal inom skolan behandlat dem orättvist.

Andelen unga i Mora som känt sig orättvist behandlade av personal på fritidsgården eller personal inom socialtjänsten har ökat mellan 2015 och 2018.

På frågan om vilken eller vilka orsaker som ligger bakom att ungdomarna blivit orättvist behandlade framkommer det att utseende är en vanlig orsak. Även kön och ålder nämns mer frekvent som orsaker.

22 %

av de som blivit orättvist behandlade uppger att det har med utseende att göra.

HEMMET ÄR TRYGGT

Den plats som ungdomarna i Mora känner sig tryggast på är i hemmet. Tryggheten är även god på träning, i sitt bostadsområde och på väg till och från skolan. Däremot är tryggheten lägre på stan och i kollektivtrafiken.

Sett till kön svarar killarna överlag att de alltid känner sig trygga i högre grad än tjejerna. Tjejerna svarar istället i högre grad att de oftast känner sig trygga. Exempelvis svarar 54 % av killarna i Mora att de alltid känner sig trygga i skolan jämfört med 33 % av tjejerna, medan 39 % av killarna respektive 56 % av tjejerna svarar att de oftast känner sig trygga i skolan.

Gymnasieeleverna i Mora känner sig tryggare än högstadieläverna på väg till och från skolan och i skolan. På internet är det däremot högstadieläverna som oftare känner sig trygga jämfört med gymnasieeleverna.

Utvecklingen mellan undersökningsåren visar på en ökad otrygghet bland unga i Mora inom alla frågeområden. Störst ökning syns gällande otryggheten i skolan, på stan eller centrum, på bussar och tåg, på internet och på ungdomens hus.

Ungdomars hälsa är viktig att tillgodose då barn- och ungdomstiden har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan genom hela livet. Genom att göra insatser som främjar ungdomars hälsa kan vi få friskare befolkning vilket gynnar hela samhället.

Den självskattade hälsan skiljer sig stort mellan killar och tjejer

Totalt uppskattar 69 % av ungdomarna i Mora sin hälsa som ganska eller mycket bra. Andelen som uppskattar sin hälsa som mycket bra har minskat med tio procentenheter sedan 2015. Resultatet vad gäller ungdomarnas självskattade hälsa ligger i paritet med det nationella resultatet.

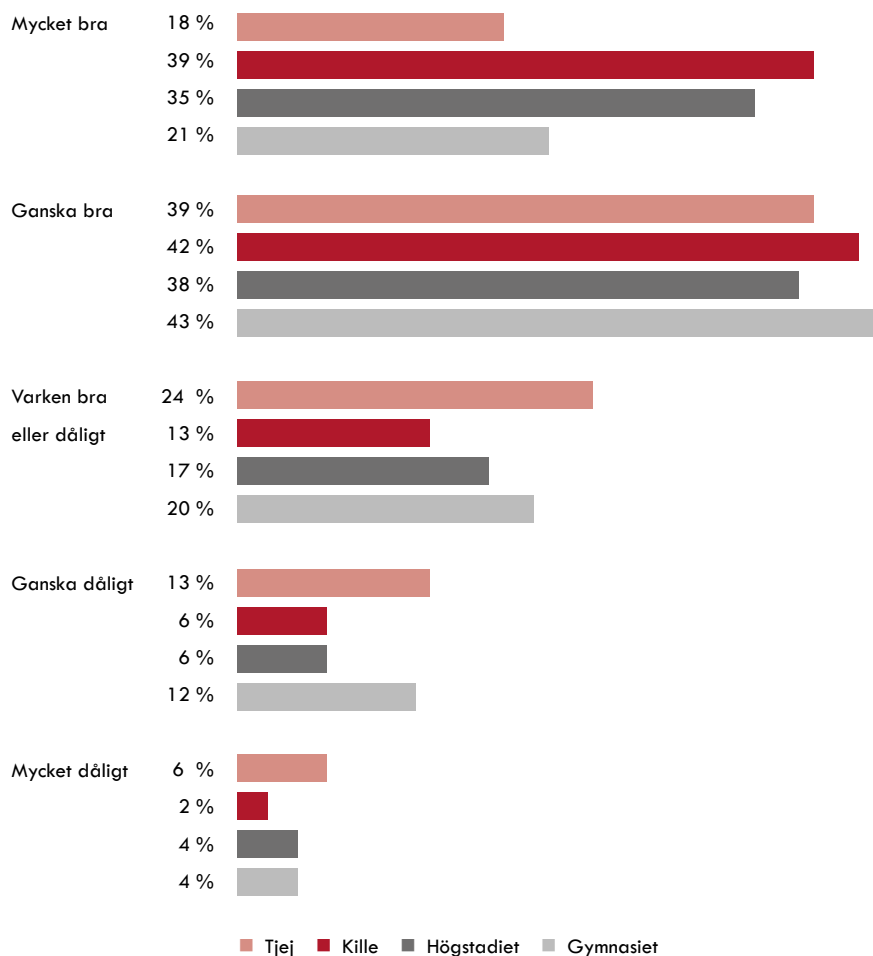
Totalt är det 13 % av ungdomarna i Mora som skattar sin hälsa som ganska eller mycket dålig.

Det finns en stor skillnad mellan könen. Killar skattar sin hälsa som mycket bra i större utsträckning än vad tjejer gör.

69 %

av ungdomarna i Mora uppskattar sin hälsa som ganska eller mycket bra.

VI UNDRÅDE: UNDER DE SENASTE SEX MÅNADERNA, HUR BEDÖMER DU DIN HÄLSA, HUR DU MÅR ELLER KÄNNER DIG?

SEX AV TIO UNGA KÄNNER SIG STRESSADE MINST EN GÅNG I VECKAN

Att synliggöra hur unga mår är betydelsefullt för att upptäcka eventuella hälsoproblem samt för att ge unga förutsättningar till ett bra liv. Vad gäller besvär av olika åkommor ligger stress i topp. Andelen unga i Mora som upplever stress har ökat från 2015 och det är nu 66 % som uppger att de under de senaste sex månaderna har känt sig stressade minst en gång i veckan.

Även ungdomars problem gällande nedstämdhet, magont, svårigheter kring att sova och att de sover dåligt om natten har ökat. Andelen unga i Mora som är nedstämda minst en gång i veckan har sedan 2015 ökat med 12 procentenheter, från 36 % 2015 till 48 % 2018.

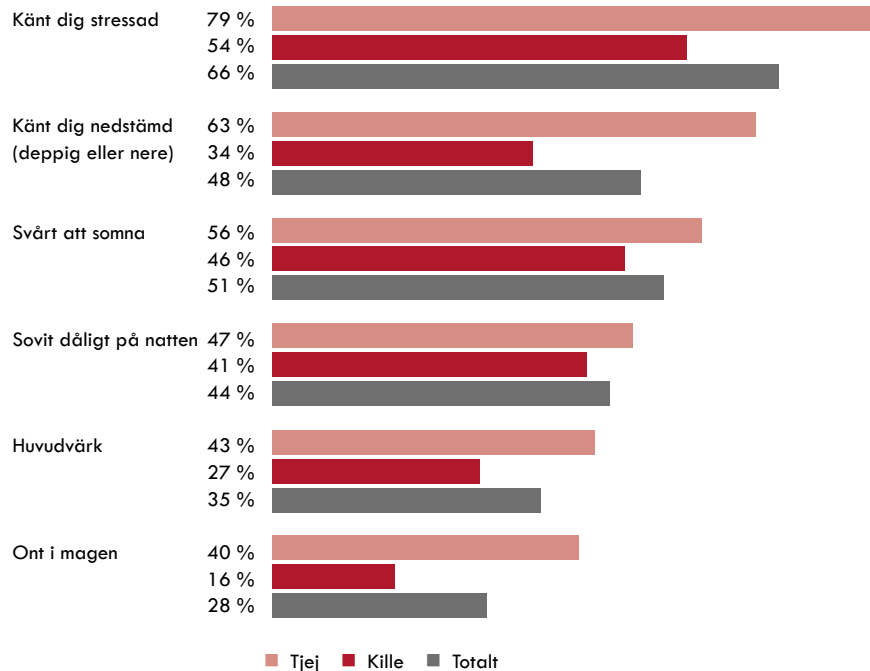
Vilka åkommor som de unga upplever och i vilken utsträckning skiljer sig stort mellan könen. Fler tjejer uppger genomgående att de minst en gång i veckan lider av huvudvärk, magont, sömnsvårigheter, eller att de känt stress eller nedstämdhet.

VI UNDRÅDE: HUR OFTA HAR DU HAFT FÖLJANDE BESVÄR VARJE VECKA UNDER DE SENASTE SEX MÅNADERNA?

Andel "Minst en gång i veckan"

Att fundera över...

Ungdomar som mår dåligt ökar, både nationellt och i Mora. Unga mår allt sämre, och tjejerna mår sämst. Varför?

UNGA RÖR PÅ SIG MEN SKIPPAR FRUKOSTEN

Åtta av tio unga i Mora tränar så att de blir andfådda eller svettas minst en gång i veckan och en fjärdedel uppger att de gör det i stort sett varje dag.

38 % av ungdomarna i Mora hoppar över frukosten minst en gång i veckan. Något färre, 33%, hoppar över lunch och ytterligare något färre hoppar över middag, 18 %.

Det är vanligare bland gymnasieeleverna att hoppa över frukost eller middag än vad det är bland högstadijeleverna. Det är också vanligare bland tjejerna än bland killarna att hoppa över någon av måltiderna.

HUR OFTA BRUKAR UNGA ALKOHOL, CIGARETTER ELLER SNUS?

Var tredje ungdom i Mora uppger att de dricker stark-alkohol minst en gång i månaden och 8 % uppger att de gör det minst en gång i veckan.

Bland de ungdomar i Mora som uppger att de dricker alkohol minst en gång i månaden är det 71 % som dricker så pass mycket att de känner sig berusade. 17 % av de som brukar alkohol minst en gång i månaden uppger också att de blir berusade minst en gång i veckan.

7 % uppger att de röker cigaretter minst en gång i veckan och 8 % uppger att de snusar lika ofta. När det kommer till snus finns det skillnader sett till kön där 11 % av killarna uppger att de snusar minst en gång i veckan, jämfört med 5 % av tjejerna.

Bruk av både cigaretter, snus och alkohol är genomgående vanligare bland gymnasieelever än bland högstadieelever i Mora.

VI UNDRAR: HUR OFTA BRUKAR DU...

HÖGSTADIET	Minst en gång i veckan	Minst en gång i månaden
... röka cigaretter?	4 %	7 %
... snusa?	3 %	5 %
... dricka folköl?	3 %	7 %
... dricka starköl, starkcider, vin eller sprit?	4 %	13 %

GYMNASIET	Minst en gång i veckan	Minst en gång i månaden
... röka cigaretter?	10 %	21 %
... snusa?	14 %	22 %
... dricka folköl?	5 %	19 %
... dricka starköl, starkcider, vin eller sprit?	13 %	50 %

HUR FÅR UNGA TAG PÅ ALKOHOL?

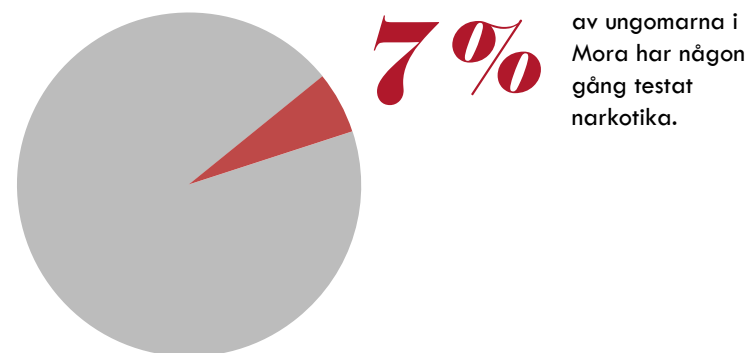
Det vanligaste sättet för unga i Mora att få tag på alkohol är genom kompisar, kompisars syskon och en partner. Omkring hälften av alla ungdomar som uppger att de dricker alkohol får tag på alkohol på det sättet. Att få alkohol genom kompisar, kompisars syskon och en partner är vanligare bland tjejer. Det näst vanligaste sättet att få tag på alkohol på är genom någon annan vuxen, vilket 30 % uppger.

Nästan en femtedel av unga i Mora uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar. Det är betydligt fler ungdomar som går på gymnasiet som uppger att de får dricka för sina föräldrar, 46 % jämfört med 4 % bland de som går på högstadiet.

SÅ MÅNGA HAR TESTAT NARKOTIKA

Totalt är det 7 % av ungdomarna i Mora som någon gång har testat narkotika. 3 % av de som uppger att de testat narkotika har också testat flera gånger. Men det finns skillnader mellan årskurserna, 12 % av gymnasieelever har testat narkotika jämfört med 3 % av högstadieeleverna. Bland de unga som provat narkotika är det vanligast att ha brukat marijuana (cannabis) eller hasch.

De unga får främst tag på narkotika genom någon person i Mora.

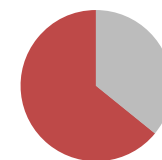
Att få chans att arbeta kan leda till etablering i arbetslivet. Ett inträde på arbetsmarknaden i tidig ålder kan även påverka utfallet av antalet unga som väljer rätt gymnasieutbildning, och som fullföljer sin utbildning.

Majoriteten av gymnasieeleverna hade sommarjobb

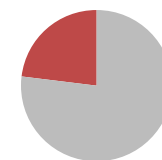
För ungdomar handlar arbete om möjlighet till sommarjobb och/eller extraarbete. Eller att starta eget företag. Resultatet av Lupp-mätningen i Mora visar att majoriteten av gymnasieeleverna hade sommarjobb i somras, medan andelen är lägre bland högstadijeleverna.

VAR FEMTE UNGDOM HAR EXTRAJABB

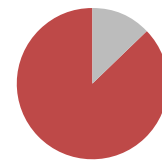
Totalt sett är det 21 % av ungdomarna i Mora kommun som har ett extrajobb, vilket ligger helt i linje med hur det ser ut nationellt. 50 % av de unga i Mora hade i somras ett sommarjobb, det är en högre andel än hur det ser ut nationellt!

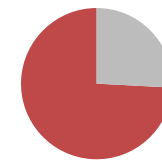
30 %
av gymnasieeleverna

77 %
av gymnasieeleverna

13 %
av högstadijeleverna

26 %
av högstadijeleverna

Andelen som har ett extrajobb

Andelen som hade sommarjobb i somras

Ungdomarna i Mora uppger att de fått sitt sommarjobb genom någon de känner, till exempel någon i familjen eller annan släkting. Det är även många, 28 %, som själv kontaktade arbetsplatsen och 24 % fick jobb via kommunen. Det finns en tendens till att högstadiel elever i högre grad får jobb via familj, släkt och vänner, medan gymnasieelever i högre grad själva söker sommarjobb, får jobb via kommunen eller själva söker upp möjliga arbetsplatser.

Det är naturligtvis positivt att högstadiel eleverna kommer ut på arbetsmarknaden via egna nätverk, men värt att fundera över är de som inte har dessa informella nätverk, med familjemedlemmar eller släktingar som har möjlighet att erbjuda arbete över sommaren. Hur kan dessa ungdomar få samma erfarenhet och kunskap om arbete som de elever som har ett bra nätverk? Att erbjuda arbetsplatsförlagda utbildningar och/eller sommarjobb i tidiga åldrar underlättar ungas etablering i arbetslivet och får fler ungdomar att känna sig säkra med sitt gymnasieval och fullfölja sin gymnasieutbildning.

Det är fler unga i Mora som har ett extrajobb 2018, 21 % jämfört med 16 % 2015. Detsamma gäller frågan om sommarjobb, 2018 svarar 50 % att de hade ett sommarjobb i somras vilket ska jämföras med 45 % 2015. Andelen som sökt sommarjobb utan att lyckas har ökat från 8 % till 12 % 2018.

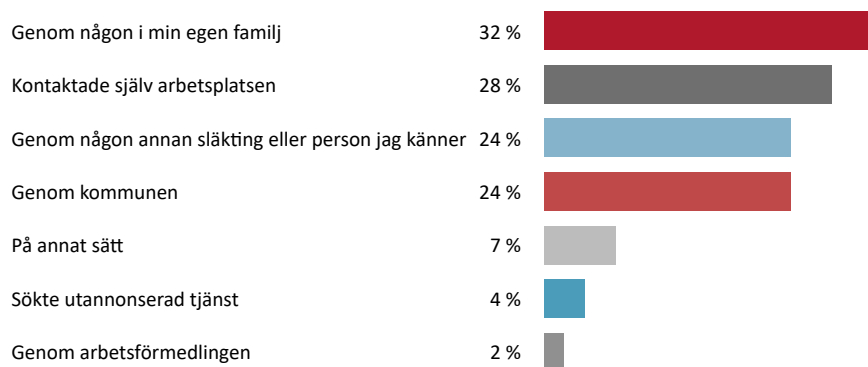

DE UNGA I GYMNASIET KAN TÄNKA SIG ATT STARTA EGET

Hälften av gymnasieeleverna i Mora kan tänka sig att starta eget företag i framtiden och därtill kommer 5 % som redan har startat företag. Det är något högre andel killar än tjejer som kan tänka sig att starta företag i framtiden, 57 % jämfört med 43 %.

Andra nationella mätningar visar på ett ökat intresse för att starta företag i gruppen 18–30-åringar. Svenskt Näringslivs mätning *Företagsamheten i Dalarna 2019* visar på att det är fler unga som väljer att driva företag jämfört med tidigare mätningar. UF i Dalarna har ett högt deltagande bland gymnasieelever som driver UF-företag (32 %). UF Dalarna har satt som mål att hälften av alla gymnasieungdomar ska driva UF-företag år 2021.

VI UNDRAR: HUR FICK DU DITT SOMMARJOBB?

50 %

av gymnasieeleverna i Mora kan tänka sig att starta företag i framtiden.

Att fundera över...

Hur kan ytterligare insatser göras för att öka intresse för entreprenörskap och egenföretagande?

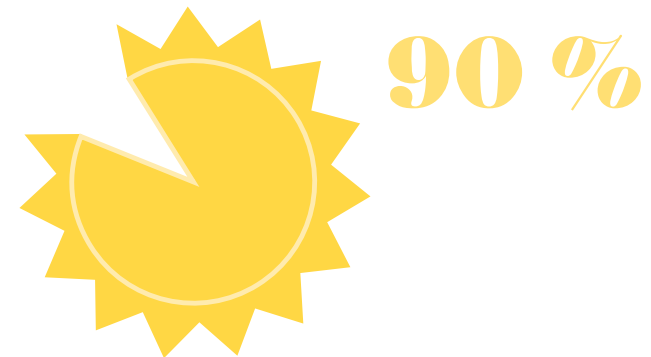
Framtid för unga handlar ofta om olika val. Valet att studera, valet att arbeta, valet att flytta eller valet att stanna. Framtid är också en önskan om förbättring, utveckling och hopp. Att få förståelse för vad unga vill och önskar sig inför framtiden ger det omkringliggande samhället en bättre chans att ge stöttning och vägledning.

Ungdomarna ser positivt på framtiden, men 6 av 10 vill flytta från Mora kommun

Lupp-mätningen blickar in i framtiden och ungdomarna har fått svara på frågor om vad de vill göra efter grundskola och gymnasium, hur de ser på framtiden och om de vill bo kvar i kommunen eller inte. Undersökningen visar att ungdomarna ser ljust på framtiden, men att många vill flytta från Mora kommun.

UNGDOMARNA SER LJUST PÅ FRAMTIDEN

Resultatet från Lupp visar att 9 av 10 ungdomar i Mora kommun ser ljust på framtiden.

SEX AV TIO UNGDOMAR VILL FLYTTA FRÅN MORA KOMMUN

Det är 60 % av ungdomarna i Moras Lupp-undersökning som svarar att de vill flytta från sin kommun, vilket ska jämföras med 55 % på nationell nivå. De största anledningarna till att vilja flytta från Mora är för att arbeta och för att studera. Det är även många som vill flytta med anledning av sina fritidsintressen eller för att få närmare till en större ort eller stad.

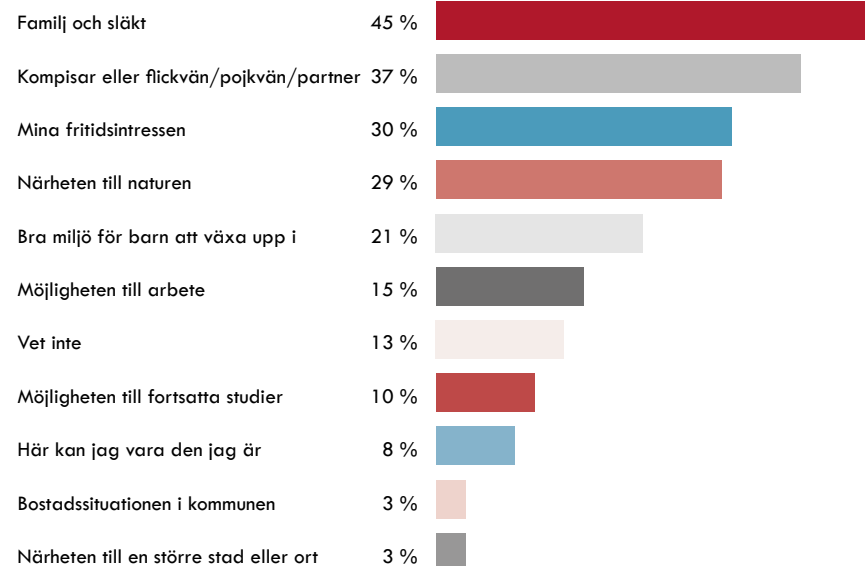
Sett till kön är det fler tjejer än killar, 63 % jämfört med 56 %, som svarar att de tror att de kommer flytta från Mora kommun.

Sett till årskurs är det fler gymnasieelever än högstadiееlever som svarar att de tror att de kommer flytta från Mora kommun, 76 % jämfört med 45 %.

FAMILJ, SLÄKT OCH VÄNNER ÄR DET BÄSTA MED MORA KOMMUN

VI UNDRAR: VAD ÄR DET BÄSTA MED ATT BO I DIN KOMMUN?

Det bästa med att bo i Mora kommun är familj och släkt, kompisar eller partner, att de ungas fritidsintressen finns där och närheten till naturen.

Sett till kön finns det vissa skillnader för vad killar svarar jämfört med vad tjejer svarar. Det är fler killar än tjejer som svarar att möjligheten till arbete och deras fritidsintressen är det bästa med Mora kommun. Tjejerna svarar i högre grad att det bästa med Mora är deras kompisar eller partner, familj och släkt, närheten till naturen och att det är en bra miljö för barn att växa upp i.

Andelen som tycker att det bästa med Mora är möjligheten till arbete har ökat från 11 % år 2015 till 15 % 2018.

EN FJÄRDEDEL VILL LÄSA VIDARE EFTER STUDENTEN

Närmare åtta av tio högstadiel elever i Mora vill studera vidare efter grundskolan, och lika många tror också att de kommer att göra det, direkt eller senare. Det ligger helt i linje med hur det ser ut nationellt. Hälften av gymnasieeleverna i Mora tror att de kommer att jobba direkt efter gymnasiet, medan 37 % svarar att de vill göra det. Jämfört med nationella siffror är det något fler Mora-ungdomar som både vill och tror att de kommer att jobba direkt efter gymnasiet.

Strax under en fjärdedel av gymnasieeleverna i Mora vill studera direkt efter gymnasiet, och något fler tror att de kommer att göra det. Jämfört med nationella siffror är det något färre Mora-ungdomar som både vill och tror att de kommer att studera direkt efter gymnasiet.

Ungdomarna har även fått svara på frågan om de någon gång, direkt eller senare, tror att de kommer läsa vidare efter gymnasiet. 57 % av gymnasieeleverna i Mora svarar ja, jämfört med den nationella siffran på 59 %.

Vad gymnasieelever i Mora vill göra direkt efter gymnasiet skiljer sig mellan könen. Tjejerna vill resa i betydligt högre grad än killarna. Fler killar än tjejer vill jobba. Däremot är det fler tjejer än killar som tror att de kommer att jobba direkt efter gymnasiet. Fler killar än tjejer vill studera direkt efter gymnasiet. Det är även fler killar än tjejer som tror att de kommer att göra det. Däremot är det fler tjejer än killar som tror att de någon gång, direkt eller senare, kommer att läsa vidare efter gymnasiet, 65 % jämfört med 50 %.

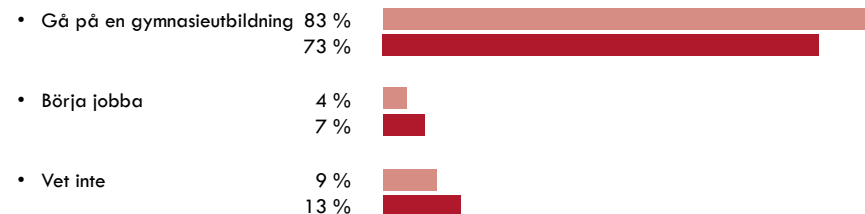
Att fundera över...

Varför är det fler unga i Mora än nationellt som vill arbeta direkt efter gymnasiet? Varför är det färre unga i Mora än nationellt som vill studera direkt efter gymnasiet?

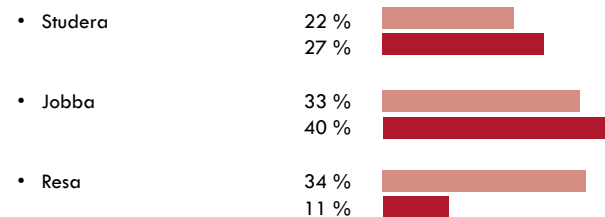

BETYDANDE SKILLNADER MELLAN TJEJER OCH KILLAR

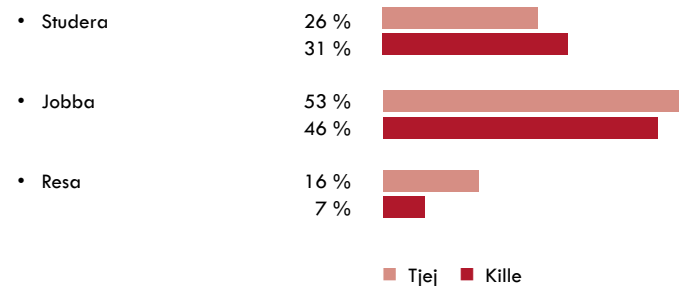
Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan?

Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet?

Vad tror du att du kommer att göra direkt efter gymnasiet?

Gymnasietjejer vill resa. Gymnasiekillar vill studera eller jobba.

OSÄKERHET INFÖR GYMNASIEVALET

Det finns en stor osäkerhet bland högstadieeleverna i Mora när det gäller vad de vill studera. 28 % svarar att de inte vet vilken programinriktning de vill studera på gymnasiet och ytterligare 18 % svarar "vet inte" på frågan. Med koppling till ungdomarnas osäkerhet kring vad de vill studera vidare ser vi ett behov av att ge ungdomarna i Mora stöd inför valet av sina fortsatta studier.

Att fundera över...

Vilka kompetenser efterfrågas i kommunen idag och i framtiden? Hur arbetar Mora kommun med matchning av medarbetare och det lokala näringslivet? Hur arbetar näringslivet? Hur samverkar aktörerna i kommunen? Finns ett ömsesidigt utbyte?

Fakta om undersökningen

Rapporten baseras på 2018 års Lupp-undersökning i Mora kommun. Målgruppen för Lupp i Mora kommun är högstadieelever och gymnasieelever.

Totalt sett har 1 239 unga i Mora kommun besvarat undersökningen varav 1 009 av dem bor i Mora kommun. Svaren från de 230 unga som är bosatta i andra kommuner ingår endast i frågor som rör skolan.

Total svarsfrekvens: 79 %. Svarsfrekvens för högstadiet: 82%. Svarsfrekvens för gymnasiet: 77%.

Datainsamlingen ägde rum på högstadie- och gymnasieskolorna i Mora under oktober och november 2018.

Resultatet har sammanställts och analyserats av Attityd i Karlstad AB som tillsammans med Mora kommuns ungdomsstrateg identifierat relevanta fördjupningar och analyser. De fördjupande delarna hänvisar till sekundära källor som Folkhälsomyndigheten, MUCF, BRÅ, SCB och Tillväxtverket. Resultatet har analyserats utifrån kön, årskurs och jämförelse över tid (2015 och 2018 års mätningar). I *Analysrapport för Mora kommuns Lupp 2018* finns fullständig referenslista och totalresultat med tillhörande analyser. I resultatet finns även en longitudinell studie som redovisar förändring över tid, från och med 2006 till 2018.

**MORA
KOMMUN**

TELEFON: 0250-260 00

E-POST: mora.kommun@mora.se

WEBBPLATS: www.morakommun.se

BESÖKSADRESS: Fredsgatan 16

POSTADRESS: 792 80 Mora